

Avverkningsstopp:
Stina fick beskedet
i lokaltidningen s 6

Aptering: Längre
stockar kan vara
mer lönsamt s 34

Analysfel: Skogs-
ägare uppmanas
röja röjd skog s 39

Arealen avverkningsanmald
fjällnära skog ökade med
5 000% i september
jämfört med förra året.

SKOGEN

1737
kom den första boken
om skogsskötsel
i Sverige ut
s 18

#10

2020 • Pris: 90 kr
Den **oberoende**
skogstidningen

Om estetik & skönhetsyn
**Ska skogen
vara snygg?**

TEMA / KULTUR
& HISTORIA

TEMA / KULTUR
& HISTORIA

SNYGG SKOG

Spelar **estetiken** någon

12 SKOGEN

A photograph of a man in a dark jacket and jeans, wearing a cap, bending over in a forest. A black dog is sitting to his left, looking at him. The forest floor is covered in dry leaves and green plants. Tall trees with green foliage are in the background.

- ELLER FUL?

roll i skogsbruket?

Synen på vad som är en vacker skog kan ändras med tid och trender. Den påverkas även av vad man vill se och hur man värderar det man ser. Ser du en härligt köttig pelarsal eller monokultur? Orörd mångfald eller stökig snårskog? Här är några tankar kring frågan – och förslag på hur produktions-skogen kan bli lite ögonvänligare.

Text & foto: ULLA SUNDIN BECK

Ingvar Trevik i Smålandsstenar hade en potatisåker, men 1989 planterade han gran på den. Efter-som det var så enkelt att plantera – inget ris, inga stenar – drog han upp raka linjer med snören och satte plantorna efter dem. Två meter mellan plantorna, lite mer mellan raderna. Det gick snabbt.

– Det var mest en ploy. Det har vuxit bra, och det har varit fint att titta på hela tiden det har stått här, säger Ingvar.

I vintras gallrade han och lite av de rätta linjerna suddades ut, men det är fortfarande på olika ledder en mycket rak skog.

Är det viktigt för honom hur skogen ser ut?

– Det ska se snyggt ut, inga gamla vindfällan kvar, helst inga döda träd. En del förespråkar döda träd för den biologiska mångfalden, men det tycker jag inte om. Att man lämnar högstubbar efter avverkning har jag inget emot, men just döda träd ser ut som en vanskött skog på något vis, säger han.

NU ÄR HANS FEMTIO HEKTAR överlämnade till nästa generation, men Ingvar ser till skogen och känner varenda pinne. Här har han planterat med sin far och där borta gick korna. Skogen har varit jaktmark, sysselsättning och inkomster, även om Gudrun blåste bort tusentals kubik i förtid.

– Gammal granskog försvann, en sådan pelarskog som jag tycker om att vandra i. Äldre granskog på 80, 85 år är vacker, men inköparen tycker att det är dags att säga ner då. Och det är ju hans jobb, så det är naturligt.

Ingvar Trevik

Kanske har skogen mest betytt arbete för Ingvar Trevik. Han säger själv att han bytte jaktbössan mot motorsågen när han märkte hur mycket arbete det fanns att göra.

Några hundra meter från hans snörräta bestånd höjer sig marken och man står under självsådda bokar. Mellan stammarna skymtar en utsikt över nejden.

– Jag gillar det här. Granskiftet – jodå, det är jättefint, men här är det lättskött. Inget jobb, inget snöbrott, inget vindfälle. Man behöver inte tänka på sådant på våren när bokarna slår ut.

Ingvar Trevik tycker, som förmodligen de flesta, att lövskogen är vacker. Men det kan också en prydlig produktionskog med gran vara i mångas ögon. Den lovar inkomster och vittnar om att skogen sköts. Det produktiva ses som vackert, för det är nyttigt.

Särskilt om man har egen skog eller kunskaper om skogsbruk ökar sannolikheten för att man fördrar, gillar eller kanske till och med beundrar skogliga åtgärder och deras konsekvenser för skogens utseende.

INGVAR OCH HANS FÖRFÄDER HAR i hög grad påverkat hur skogen ser ut. Utan åtgärder hade markerna sett helt annorlunda ut. Det samma gäller självklart för stora arealer i Sverige. Det mesta är helt enkelt påverkat av människor. Har det blivit vackert? Vackrare? Och hur ser den vackraste skogen ut?

Åsikterna har växlat genom århundraden, för det är inte bara nutiden som har intresserat sig för vacker skog. Ofta ställer man begrepp mot varandra genom historien. Till exempel att det vilda och orörda är vackert i motsats till det brukade och tydligt påverkade av människan.

A woman with blonde hair tied back, wearing a dark blue jacket and olive green pants, is walking through a forest clearing. The ground is covered in moss, fallen branches, and small plants. In the background, a stone wall runs across the clearing, and a dense forest of tall trees is visible behind it.

**"ETT KALHYGGE KAN
OCKSÅ BLI FINT, DET
ÖPPNAR LANDSKAPET
PÅ SAMMA SÄTT SOM
EN STORMFÄLLNING."**

➤ Haidi Andersson planerar sin skog så att hon tar vara på den gamla stenmur som ramar in ett skifte mitt inne i skogen.

TEMA / KULTUR
& HISTORIA

➔ För drygt 30 år sedan satte Ingvar Trevik gran i snörråta rader. Mest som en plov, men det har vuxit bra och han tycker att det är fint att titta på.

➔ Haidi Andersson ska sätta syren, fågelbär och lind som ett minne av det gamla torp som tidigare låg i hennes skog.

➔ Den synen ledde bland annat fram till inrättandet av Norrlands nationalparker under 1900-talets början för att bevara just det man upplevde som opåverkat av människan. Även om man kanske glömde rennärningen.

En annan viktig faktor för skönhetsupplevelsen är att äldre skog oftast betraktas som vackrare än yngre. Det betyder längre omloppstider och kräver en rad ställningstaganden av den skogsägare som tycker just det är viktigt.

Samtidigt visar mängder av undersökningar att människor uppskattar en välgallrad bondeskog som är lätt att röra sig i och att se igenom. Vi människor gillar överblick men vill samtidigt ha skydd, gärna av stora träd. Möjligen är den miljön – savannen – väl förankrad i våra gener, eftersom den gynnade vår överlevnad.

Det går inte omedelbart ihop med att den biologiska mångfalden trivs i stående och liggande död ved, flerskiktad och varierad skog med ris och buskar som ger många olika arter en chans. Kanske är just mångfald en lösning – alltså en mångfald av miljöer.

BEHÖVER DET ENS VARA VACKERT i skogen? Frågan är alltid aktuell. Självklart påverkar det skogsbruket på olika sätt om allmänheten upplever skogen som vacker eller ful. Skogens värden är som bekant fler än ekonomiska och en del är svåra att bokföra på konton av det vanliga slaget. Men de ingår i budgeten, antingen man räknar med dem eller inte.

➔ Haidi Andersson

Kom ihåg reaktionerna på de stora skogsmaskinernas intåg, traktthyggesbruk och stora hyggen. Det har fortfarande konsekvenser för hur skogsbruket betraktas. Många tycker helt enkelt att stora hyggen är fula, och det avhjälpes nog inte med några hänsynstråd.

NÄSTA SVÄNGNING I SKÖNHETSSYNYN kan vara att det som är hållbart och ekologiskt också ses som vackert. I alla fall av den som har kunskap om skogsbruk. Det är lättare att acceptera ris och död ved i skogen, och kanske till och med tycka att det är vackert, när man vet att det är viktigt för den biologiska mångfalden.

Skogsägare Haidi Andersson i Vederslöv söder om Växjö är inte så förtjust i att det lämnas enstaka träd här och där på en avverkning.

– Det är lite tråkigt och ger inte så mycket. Men ett kalhygge kan också bli fint, för det öppnar landskapet på samma sätt som en stormfällning. Det är en störning som ger värde framöver, säger hon.

Hemma hos Haidi prunkar trädgården av gammaldags trädgårdsväxter som passar runt ett äldre hus. I skogsbruket är hon också angelägen att ta hand om sådant som påminner om det som var förr. Hon visar ett skifte mitt inne i skogen, inramat av en rejäl stenmur som hon verkligen vill ta vara på.

– Jag ska sätta en syren som ett minne av det gamla torp som stod här förut, säger Haidi.

Det blir också några plantor fågelbär och lind för att gynna torpkänslan, och så gran och tall. Totalt sett blir

**"DET BEHÖVS
ETT EGET AVSNITT
I SKOGSBRUKS-
PLANERNA
FÖR ESTETIK!"**

det innanför muren en rejäl tall- och granskog som kommer att kräva gallring om några år. Hon hoppas att de flesta tallplantorna överlever till en blandskog, helst med tallövervikt.

Utanför muren finns bestånd av olika ålder, och därmed kommer det alltid att vara möjligt att se stenmuren från något håll med en fin bakgrund. Det är viktigt för Haidi, som även vill bevara gamla stigar och körvägar. Alla platser har minnen och det är en del av estetiken, anser hon. Granskogen är absolut också vacker – tänk en gran bredvid en stenmur!

– En välvårdad granskog med lite parkkänsla – inte mörk och ogenomtränglig – är estetisk i mångas ögon, säger hon.

NÄR HAIDI LÄSTE KURSEN HÅLLBART familjeskogsbruk på Linnéuniversitetet skrev hon en uppsats om just estetik i skogsbruket. Hennes slutsatser från det arbetet blev bland andra att estetiska åtgärder i skogsbruket ska vara enkla, billiga och kunna göras snabbt. Hon tror också att skogsbruket som helhet måste ta hänsyn till det visuella. Annars kan det byggas upp en stark negativ kritik mot skogsbruket.

Variation är därför viktig av många skäl, enligt Haidi. Trädslagsvalet tror hon är en ödesfråga inför framtiden. Variation som lövinslag sprider risker och upplevs dessutom som behaglig av betraktaren.

– Och så behövs det ett eget avsnitt i skogsbruksplanerna för estetik! ■

12 TIPS / SÅ BLIR SKOGEN VACKRARE

En estetiskt intressant skog kan i längden ge ökad acceptans för skogsbruket i allmänhet och ur ett kortare perspektiv kanske påverka den egna fastighetens värde. Samtidigt påpekar skogsägaren och konstnären Eva Bengtsson i Småland att åtgärder för att öka skönheten måste vara snabba och därmed billiga för att de verkligen ska genomföras.

Här är några av hennes och andras tips på åtgärder för snyggare skog.

- Planera hyggerna så att de följer landskapets linjer och inte får raka kanter. Mot en rak rågång kan man lämna en trädgrupp.
- Lämna zoner mot platser där människor brukar vistas, som badplatser och rastplatser.
- Gruppera hänsynen – skapa till exempel en liten dunge runt en större sten.
- Lägg omsorg på skogsbrynen. De kan ses som entréer till skogen, och är kanske i många fall den enda skog som besökaren ser. Skapa lövrika bryn mot åkermark, frihugg runt lövträd och släpp upp örter.
- Skapa bryn mot skogsvägarna. Det är bra både för den biologiska mångfalden och vägens kvalitet.
- Var försiktig vid markberedning, som ofta kraftigt påverkar platsens utseende. Lämna fem meter till hänsynsytor. Då påverkar man inte det skyddsvärda och nya plantor växer inte in på hänsynsytan. Kör inte markberedningsspår vinkelrätt mot väg, då syns de extra tydligt och länge.
- Friställning av stora lövträd ger bra livskvalitet åt både trädkronor, fåglar, insekter och människor. En ljus skogsmiljö med äldre träd upplevs av de flesta som vacker.
- Varierade trädslag och olikåldrig skog ger en omväxling som uppskattas, men också trädslagsrena bestånd intill varandra ger kontrast. Undvik dock raka linjer mellan bestånden.
- Plantering i rader uppfattas som onaturlig och därför mindre estetisk. Anlägg en lätt slingrande stig redan vid planteringen.
- Tätt ungskog av gran utmed en väg känns som en mur. Enkla, billiga åtgärder kan vara att röja fram en stor sten, stamkvista något parti eller på annat sätt öppna för sikt.
- Røj fram stora stenar, gamla träd och buskar. Spår av kultur och historia ska förstås sparas men kan också framhävas och gör då skogen vackrare.
- Öppna en glänta!

ULLA SUNDIN BECK

Tips: Skogssällskapet, Eva Bengtsson, Haidi Andersson m fl

MER / LÄS & TITTA

"Skogens skönhetsvärden växer i vikt" av Anna Sténs (Future Forests rapport 2014:3)

"Inte av bröd och brädror allena: En skrift om skönheten i naturen" av Jenny Jewert (KSLA:s tidskrift nr 2/2012)

"Finskog och fulskog", en film från Future Forests (<https://tinyurl.se/2ZS>).